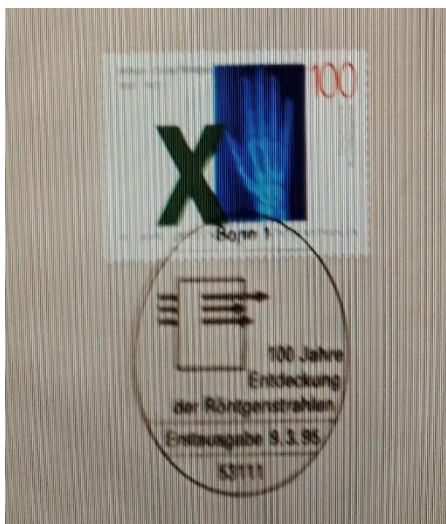

ФІЛАТЕЛІЯ ПРО ВІНАХОДИ Й ВІНАХІДНИКІВ

Антоніна Ферчук,
Музей правової охорони інтелектуальної власності Державного підприємства
«Український інститут інтелектуальної власності»

Фондове зібрання Музею правової охорони інтелектуальної власності включає невелику філателістичну колекцію, присвячену винахідництву. Колекція була започаткована під час роботи над створенням музейної експозиції. Тоді в

особистому архіві В.М. Лало (1931–2009, відомий український патентознавець, один з фундаторів державної системи правової охорони промислової власності, на той час – радник директора Укрпатенту) було виявлено поштовий сувенір, випущений 9 березня 1995 р. в Бонні до 100-річчя відкриття X-променів К. Рентгеном. Сувенір сьогодні створює візуальний ряд в експозиційному сегменті, присвяченому історії відкриття X-променів, ученим-дослідникам Івану Пулюю (1845–1918) та Конраду Рентгену (1845–1923). Кольорова комеморативна поштова марка із зображенням знімку кисті руки, отриманого з допомогою X-променів, відкритих 1881 р. І. Пулюєм

та 1895 р. К. Рентгеном. Марка погашена пам'ятним штемпелем поштового відділення № 1 м. Бонн із зазначенням події та дати погашення. На звороті розміщені чорно-білий оплічний портрет К. Рентгена та історична довідка про відкриття німецького вченого.

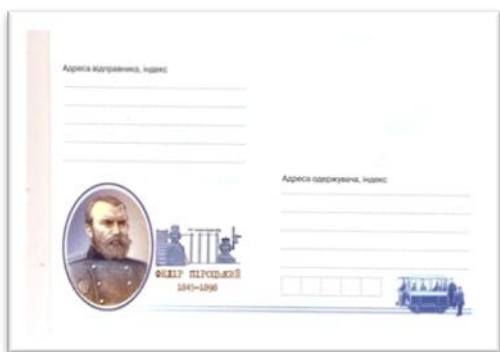
Ще один об'єкт колекції, представлений у музейній експозиції, цікавий не тільки як різновид цільних філателістичних предметів – він також має меморіальну цінність. Авіапоштовий конверт (це маркування вже відійшло в історію), випущений для відправлень службової кореспонденції Всесвітньої організації інтелектуальної власності. На конверті – франкотип, відтиск знака поштової оплати та емблема ВОІВ. Конверт пройшов пошту 1992 року, у ньому пересилався один з перших листів ВОІВ до Державного патентного відомства України (1992–1999). Лист за власноручним підписом тодішнього Генерального директора організації Арпада Богша (1973–1997) містить запевнення щодо готовності ВОІВ надавати підтримку у створенні в Україні державної системи охорони промислової власності.

В останні роки колекція поповнилася конвертами та марками, випущеними в Україні на честь відомих винахідників.

У розділі музейної експозиції «З історії винахідництва» експонується художній маркований конверт «200 років від дня

народження Яна Зега», випущений ПАТ «Укрпошта» в обіг у серпні 2015 року. У малюнку на конверті художник Геннадій Задріпняний поєднав зображення фрагментів архітектури Львова та інтер'єрний портрет самого винахідника (за єдиним фото 1860-х роботи львівського фотографа Дуткевича, де портретований сидить за столом з газовою лампою). Марка на конверті надрукована, стандартна, номінал літерний V (9грн). Йоган Зег (1817–1897) – львівський фармацевт, піонер промислової нафто-озокеритної переробки, автор запатентованого 1853 року винаходу «Очищення гірської нафти хімічним способом, який робить її придатною для технічного застосування» (див. публікацію музею https://ukrpatent.org/i_upload/file/gasova-lampa-zeh-092017.pdf).

Також у колекції репрезентований художній конверт «Федір Пироцький. 1845–1898», випущений 2015 року УДППЗ «Укрпошта» до 170-річчя з дня народження винахідника. Художник Георгій Варкач представив у своїй композиції погрудний портрет винахідника електричного трамваю (за єдиним відомим прижиттєвим фото), креслення та зображення трамвайного вагону

(про винахідника наша публікація https://ukrpatent.org/i_upload/file/stattia-Ferchuk-11_2016.pdf).

Ще два художні немарковані конверти вирізняються оригінальним лаконічним оформленням символічного характеру.

Конверт «Микола Амосов. 100-річчя від дня народження» УДППЗ «Укрпошта» випустила в обіг у жовтні 2013 року. Композиція художника Володимира Тарана – символічне зображення людського серця в долоні на тлі «зубців» кардіограми.

Видатний кардіолог, академік Микола Амосов (1913–2002), ім'я якого вписане в перелік 100 великих лікарів світу, мав у своєму доробку декілька винаходів. 1957 року розробив власний проєкт апарату штучного кровообігу (АШК), завдяки якому 1958 року одним з перших в СРСР впровадив у практику метод штучного кровообігу. 1960 року М. Амосов створив перший у країні комп'ютер для медичних

цілей. 1962 року розробив власну модель штучного серцевого клапана. 1963 року першим в СРСР провів протезування клапана митри. 1965 року першим у світі створив та впровадив у практику антитромботичні протези серцевих клапанів.

Другий конверт – «150 років від дня народження Бориса Луцького». Конверт УДППЗ «Укрпошта» випустила в грудні 2014 року. Художник Євген Харук обмежився у своїй композиції зображенням фрагментів шестерні та пам'ятним написом. Борис Луцький (1865–1942?) – видатний автоконструктор, винахідник

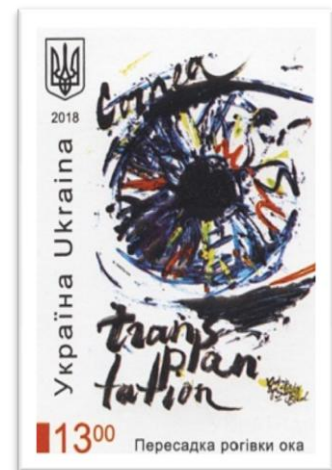
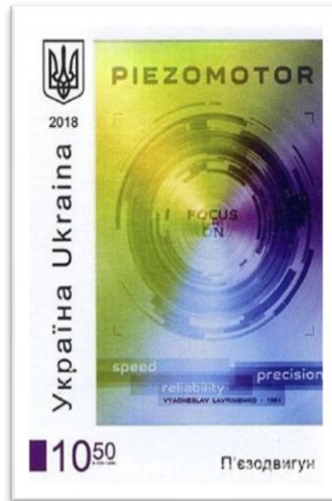
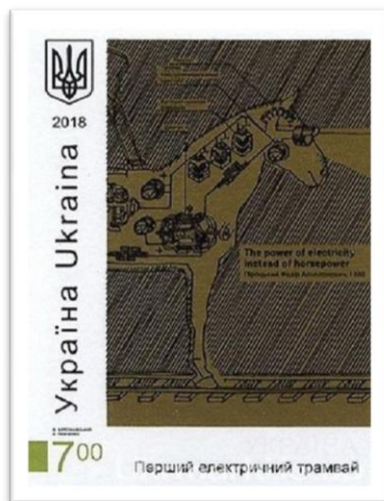
двигунів для суден та автомобілів. Автомобілі марки «Loutzky» були репрезентовані в Берліні 1899 року.

2018 року Укрпошта започаткувала серію «Винаходи, які Україна подарувала світу». 2 листопада 2018 року вийшла перша частина серії – три марки та конверт першого дня. Марка – «Перший електричний трамвай» номіналом 7 грн. Автори дизайну – Дмитро Болсуновський, Анна Любченко.

Марка присвячена головному винаходу Ф. Пироцького, над яким він почав працювати 1870 року. Клопотання про видачу привілею на винахід «застосування електричної тяги на залізниці» винахідник подав 1874 року. У Російській імперії проєкт не підтримали, проте

ідея Ф. Пироцького зацікавила німецьку фірму Siemens. Першу постійну електричну трамвайну лінію відкрили 1881 року в Берліні. Перший електричний трамвай у Російській імперії запущений 1892 року в Києві.

Друга марка серії – «П'єзодвигун», номінал – 10,50 грн, автор дизайну – Марія Кузнєцова.

П'єзоелектричний двигун уперше розроблений 1964 року студентом Київського політехнічного інституту В'ячеславом Лавріненком. Власноруч виготовлений принципово новий тип двигуна розробник репрезентував під час захисту дипломної роботи, продемонструвавши його переваги: швидкі запуск та зупинка (не більше ніж мілісекунда; невикористання в конструкції магнітів, що запобігає утворенню магнітного поля; невикористання обмоток і щіток та керамічна основа унеможливають загорання; надійна робота упродовж 1000 год.

Перше у світі виробництво п'єзомоторів було налагоджене в лабораторії п'єзоелектричних моторів КПІ під керівництвом В. Лавріненка.

У наступні роки В. Лавріненко разом з однодумцями розробив нові конструкції п'єзодвигунів. Розробки лабораторії були запущені в серійне виробництво двигунів (відеомагнітофон «Електроніка-532», діапроектор «Дніпро-2», кінокамери, торгівельні автомати, шарові крани).

Винаходи захищені радянськими авторськими свідоцтвами, патентами багатьох країн, загальна кількість яких перевищує 200 одиниць. Нові конструкції п'єзодвигуна також захищені патентами України. 2006 року під час урочистостей з нагоди Дня винахідника України розробникам інноваційного двигуна були вручені патенти України:

- № 76759 на винахід «П'єзоелектричний двигун». Винахідники: Лавріненко В'ячеслав Васильович, Коваль Віталій Степанович, Петренко Сергій Федорович, Лукін Вадим Васильович, Франченко Роман Васильович;
- № 76775 на винахід «П'єзоелектричний двигун». Винахідники: Лавріненко В'ячеслав Васильович, Коваль Віталій Степанович, Петренко Сергій Федорович. Власник – ТОО «Лілея».

Третя марка серії – «Пересадка рогівки ока» номіналом 13 грн, дизайн – Марії Омельчук. Першу операцію (невдалу) з пересадки рогівки ока методом повної наскрізної кератопластики професор Одеського (Новоросійського) університету Володимир Філатов (1875–1956) провів 28 лютого 1912 року. Розробка професором Філатовим спеціальних хірургічних інструментів та вдосконаленої методики наскрізної кератопластики упродовж 1924–1938 років уможливили в подальшому успішні операції з відновлення зору.

У колекції МПОІВ також представлені поштові марки, присвячені видатним ученим-винахідникам.

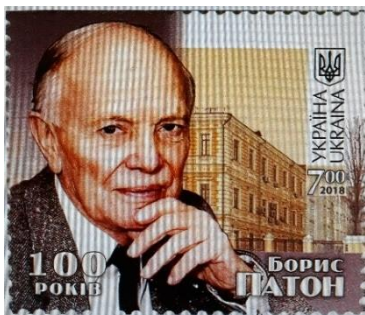
20 липня 2018 року Укрпошта ввела в поштовий обіг марку, приурочену до 130-річчя з дня народження лауреата Нобелівської премії (1952) у галузі фізіології та медицини «за відкриття стрептоміцину, першого антибіотика, ефективного при лікуванні туберкульозу» Зельмана Ваксмана. Номінал – 7,50 грн, дизайн – Володимира Тарана.

Зельман Абрахам Ваксман (1888–1973) – уродженець України (Вінниччина), американський вчений-мікробіолог та біохімік, названий «одним з найвидатніших благодійників людства».

1940 року колектив, очолюваний Зельманом Ваксманом, у результаті тривалих систематичних досліджень відкрив стрептоміцин. Антибіотик виявився високоефективним засобом у протидії паличці Коха.

Зельман Ваксман разом з однодумцями створили низку антибіотиків (стрептоміцин, неоміцин, актиноміцин та кандинецин), які й сьогодні широко використовують у сучасній медицині.

Також маємо в колекції марку «Борис Патон. 100 років», уведена в обіг 28 листопада 2018 року. Борис Патон (2018–2020) – всесвітньовідомий вчений у галузі металургії й технології металів, президент Національної академії наук України (1962 р. АН УРСР – 1991–2020 НАНУ), директор Інституту електрозварювання імені Є.О. Патона (1953–2020), Герой України. Винахідницький доробок Бориса Патона налічує сотні винаходів.